Sivistysvaliokunta
00102 Eduskunta

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta ja opintotukilain 15 §:n muuttamisesta

Viite: HE 15/2020 vp / Asiantuntijapyyntö

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry kiittää Eduskunnan Sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta asiantuntijakuulemiseen ja lausunnon antamiseen asiaa koskien. Lausunto perustuu avointen yliopistojen yhteistyöverkosto Avoimen yliopiston foorumin näkemykseen, sillä koko yliopistokentän näkemystä ei ole voitu kartoittaa annetussa aikataulussa.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry:n ja Avoimen yliopiston foorumin näkökulmasta on kannatettavaa, että lakimuutos edistää palkansaajien ja yrittäjien mahdollisuutta samanaikaisesti työntekoon ja opiskeluun aikuiskoulutustuella. Lisäksi kannatamme aikuiskoulutustukiprosessien yhtenäistämistä.

Jatkuva oppiminen ja sen taloudellisiin kysymyksiin vastaaminen tulee ratkaista kokonaisuutena kohdentuen kaikkiin jatkuvan oppimisen kohderyhmiin ja heille suunnattaviin etuisuuksiin. Tästä syystä lakimuutoksen suurin ongelma on se, että aikuiskoulutusetuisuutta koskevaa lainsäädäntöä muutetaan esityksessä yksittäisenä asiana ennen kuin jatkuvan oppimisen parlamentaarisen työryhmän selvitys on valmistunut.

On epävarmaa, miten tehokkaasti esitetyt muutokset tulevat lisäämään jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia. Vuonna 2018 aikuiskoulutustukea sai 24 848 henkilöä. Suurin etuisuuden käyttäjäryhmä ovat olleet alle 40-vuotiaat korkeakoulutetut naiset. Lakimuutoksen tavoitteena on kohdentaa etuisuutta matalammin koulutetulle väestölle. Tavoitteeseen on tässä pyritty porrastamalla suoritettavien opintojen vähimmäismäärää ja ansion alenemasta saatavaa etuisuuden määrää: (a) opintojen kokonaismäärä 4 opintopistettä (op), (b) opintojen kuukausivaade vähintään 4 op, mikäli ansion alenema on 50% tai (c) opintojen kuukausivaade 2 op, mikäli ansion alenema on enintään 50%. Lisäksi yrittäjille esitetään omaa käytäntöä. Tämä esitetty malli ei selkiinnytä aikuiskoulutustuen hakemista.

Selkeämpää olisi, että on yksi menettely kaikille. Toinen vaihtoehto on, että haetaan etuisuutta yhdellä menettelyllä, josta Työllisyysrahasto tekee ratkaisunsa asetettujen kriteerien valossa. On varsin epärealistista, kuinka monella samanaikaisesti työtä tekevällä henkilöllä olisi mahdollista edellä määritelty 27 tunnin (4 op/kk) tai 13,5 tunnin (2 op/kk) opiskelu viikossa työn ohessa.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf
Pohjoinen Makasiinikatu 7 A 2, 00130 Helsinki
Puhelin 050 522 9421 (toiminnanjohtaja), 050 370 7560 (kehittämispäällikkö), 050 5858 565 (asiantuntija)
Sähköposti etunimi.sukunimi@unifi.fi
www.unifi.fi

Lakiesityksen periaate, että etuisuuden maksu perustuu suoritettuihin opintoihin, on kannatettava. Kuitenkin nyt esitetty joka kuukausi tapahtuva maksuhakemus on mahdotonta toteuttaa. Se vaatisi mittavat tietojärjestelmämuutokset. OPH:n valtakunnallinen Koski-järjestelmä ei toimi vielä riittävän hyvin palvelemaan asiakkaiden tarpeita suoritettujen opintojen todentamisessa. Tästä syystä etuisuuden palvelupyynnöt kohdentuisivat oppilaitosten opiskelijapalveluihin. Vuonna 2019 maamme avoimissa yliopistoissa opiskeli 105 454 henkilöä. Tämän joukon yksilöllinen palveleminen opintosuoritusten todentamiseksi joka kuukausi on täysin mahdotonta toteuttaa olemassa olevilla järjestelmillä ja resursseilla. Tätä varten tarvittaisiin toimiva kansallinen opintotietojärjestelmä.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä keskeisten työmarkkinajärjestöjen ja Työllisyysrahaston kanssa. Edellä esitetty esimerkki havainnollistaa sen, millaisia ongelmia lakimuutoksesta tulee seuraamaan, kun valmisteluryhmästä ovat puuttuneet keskeiset käytännön koulutuksen järjestäjätahot ja toimijat (Unifi ry ja Avoimen yliopiston foorumi) eikä valmistelussa ole tehty poikkihallinnollista yhteistyötä.

Hallituksen esitys sisältää lukuisia epäkohtia ja ongelmia käytännön toteutuksen kannalta. Tästä syystä esitämme, että lakimuutos menee uudelleen valmisteltavaksi ja aikuiskoulutusetuisuutta koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan vasta sen jälkeen, kun jatkuvan oppimisen parlamentaarisen työryhmän selvitys on valmistunut. Lisäaikaa tarvitaan myös kansallisen opintotietojärjestelmän toimivuuden varmistamiseksi ennen lakimuutosta.

Helsingissä 12. maaliskuuta 2020

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf

Jukka Lerkkanen

Avoimen yliopiston foorumin puheenjohtaja,
Jyväskylän yliopisto

Eeva Nyrövaara

va. toiminnanjohtaja
Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry